

עם האח
חיים בעת ביקורו הראשון בארצות הברית, ב' 1922. בשנים הראשונות אחרי עלייתו ארצה לא נסע כלל לחוץ-לארץ, כפי שעשו רבים מחבריו החלוצים. אחר כך הירבה בנסיעות לאירופה ולארצות-הברית, תמיד בשליחות התנועה. בעת שהותו בחוץ-לארץ שמר על אורח חייו הצנוע כפי שנהג בארץ.

(אחותו הצעירה והאהובה) — וברל. תרצו — מנהיג הקבוצה, תרצו — אביה, תרצו — אפטרופוס על הבנות. ברל אהב חברת נשים — בירושלים כמו כנרת. נראה שהרגיש בנוח יותר בעבודה בחברתו מאשר בחברת גברים. שהיטיבו לעבוד ממנו בדרך כלל. הם ניקו את הבית, הכינו אותו למגורים והחלו מזדרזים להכשיר את החלוקת לזריעה לפני הגשם הראשון. הימים ימי חשוון תרע"ח (1918), וחילולתו של אלנבי ניצבים בשערי העיר. היריות לא פסקו יומם ולילה, ורעם התותחים הרעיש את שלווה הפאסטוראלית של בית-האבן. הבית היה רכושו של ערבי, ובשכונת לקבוצה גרו מישפחות ערביות. החלוקה אף הן נחכרו מידי ערבים. לקבוצה לא היתה מחרשה משלה, והיא היתה נתונה להסדיו של בעל מחרשה, אף הוא ערבי, שלרצונו — בא, ולרצונו — לא בא. לרצונו — העמיק לחרוש, ולרצונו — עשה מלאכתו רמייה. לראשונה מאז בואו לארץ נמצא ברל על אדמה לא-יהודית, בסביבה שרוכה-ככולה ערבית. הרגשת "זרות, יתמות, צער וחוסר כל ביטחון, אותו הביטחון שיש לנו בכל מקום, אשר אנו עובדים", אופפת אותו בבית השכור בירושלים, "כאילו לא בארץ-ישראל".

יום איברהים

ה קירבה של השכנים הערבים אינה מולידה בליבו שום רחשי-חיבה לנוכרים הללו. אדרבא, הם גונבים את הזרעים מן הערוגות, וצריך לשמור בקפדנות מיום הזריעה ועד יום האסוף. הערבי שחרש את החלקה עשה כחפצו, וביום חורף בהיר וקר עזב את החרוש באמצע העבודה. לא ידוע בדיוק מה קרה בינו ובין ברל, אך ברור שלאחר הילופי-דברים פרצה ביניהם קטטה, ויש לשער שבמהלומות גברה ידו של הערבי. ברל התפרץ לבית בלי להסביר את שאירע, אך רחל כצנלסון התרשמה ממראהו: "עלבון וזעם של דורות ולהט ההתקוממות נגד חוסר אונים של דורות היו בפניו". שנים לאחר מכן לא שכח את "יום איברהים", כפי שקרא להיתקלות. הניגוד בין הרצון ובין היכולת אשר רדף את גיבוריו של ברנר, רדף גם את ברל: הוא התגעגע לגאון יהודי, ליהודי חזק ואמין, לעמידה יהודית עצמאית ובוטחת, לאי תלות בנוכרים, ייאמר אפילו — להתבדלות מנוכרים; והנה מצא עצמו כאן נתון בסבך הפחדים והתסבוכים שהיו אופייניים ליחסים המסורתיים בין יהודים לגויים. החולשה הפיסית, חוסר הביטחון שבא בעיקבותיה, הבושה שבחולשה והבזו לעצמו — כל הדברים האלה, שחשב כי נמלט מהם בעלייתו ארצה, צפון ועלו מחדש בתוקף נסיבות החיים בקבוצה בירושלים.... לאחר שהייה של חצי-שנה בירושלים עולה ברל בראשון של פסח בפעם הראשונה להריהבת. בשביעי של פסח הוא עולה שנית: "סיבוב החומה וביקור הכותל, הריהבת הוא הוא המפעים את הלב ומעביר על גדותיו". תשע שנים עברו מאז הגיע ברל לארץ, עד שבא לראות את הריהמוניה. תחושת העלבון שבחיים בסביבה נוכרית מזה ושיכרון התיקוות של האולה מזה חברו יחד לעורר רגשות נסתרים, רחשי-לב גנוזים, שהעליה לכותל היתה גילויים החיצוני.

במד'ים
כחייל מתנדב בגדודים העבריים בצבא הוד-מלכות, ג'ורג' החמישי, בשלהי מלחמת-העולם הראשונה (בתמונה: יושב). הוא לא הצטיין כחייל והמדים נראו עליו כתחפושת. בעת שירותו הצבאי הבשילו בראשו כמה רעיונות, שלמען מימונם פעל שנים אחרי שיחרורו ואחרי עלייתו לארץ.

בייסורי קינאה. היעדר היכולת של חברותיו לכתוב מאמרים או לנאום נראה לו לפתע כחסרון. בפגישתם המיוחלת יצק מים קרים על התלהבותה: "מה נעשה יחד", שאל, "בשבילי יש עולם גדול, ובשבילך רק אהבה...".

יידתו ש? רעיון קבוצת הירקנים בגלותו של ברל מכנרת ומשרה. עם זאת היה לה, לקבוצה זו, ערך סגולי משלה. אם היה איזור בארץ, שממנו הדירו אנשי העליה השניה את רגלם, היתה זו, למרבה הפלא, ירושלים. איננו יודעים אם ביקר בה ברל, לפי שהחל לספל בהקמת הקבוצה; מכל מקום אין לכך כל עדות. לא היתה זו תופעה יוצאת-דופן באותם ימים. דומה שאנשי העליה השניה היססו לגלות רגשות "ריאציוניתי" למראה העיר המקודשת במסורת היהודית. אפשר שגם נרתעו בשל תיאורו של אחד-העם את ביקורו בעיר ודבריו על ארץ ו"עם כי ייחרב". לא נמצאו בירושלים מקורות פרנסה לעולים החדשים, מה גם שאלה חיפשו

האהובות
של ברל הן שתי חברות מעיירת הולדתו: לאה מירון (עומדת) ו' שרה שמוקלר. השתיים אהבו אותו עד כלות הנשמה הוא קיים חליפות קשרי-אהבה עם שתיהן. ברל לא נשא אשה מימיו, אם כי לאה היתה ידועה במשך שנים כאשתו. השתיים קבורות לידו, בבית-העלמין שלחוף הכינרת.

קיבלה את התפתחות הדברים ברוח שלווה יותר מהי אחרים...

היא היתה מפנה את חדרה, כדי להניח להם להיפגש ביחדיות. ואילו שרה, לאחר לבטים ממושכים וחוסר אמן מצידה בכנות רגשותיו של ברל, משחכירה באהבתה אליו — נתמסרה לה בכל להט שכלל. "הסבירו" ללאה בשיחות היסוסים וסייגים... ברל ושרה, "הסבירו" ללאה בשיחות ארוכות, מתוקות-מרות, שהתפתחות אהבתם היתה גזירה מלמעלה, שלא היה בידם לשלוט בה. לאה, מצידה, "הבינה" ונתנה להם את ברכתה, כיאה לאדם בוגר, שהכיר מצבים דומים מן הספרות שעליה חונך וראה בהם מופת. אלא שברל לא הסתפק בכך. יסורים ומאבקי-נפש הם תבלין חשוב בפרשת אהבה "גדולה", ונראה שברל אהב להתייסר ולייסר. הוא לא היה מסוגל לחתוך אחת ולתמיד את קשריו עם לאה. במקביל לאהבתו אל שרה הוסיף לשמור על חוט מקשר אל לאה. יש רמז לכך שחשש, שמא תתאבד באומללותה הרבה — התרופה המקובלת בכנרת לאהבה נכזבת, אם כי קשה להניח שאישיותה היציבה של לאה עלתה בקנה אחד עם מעשה-התאבדות.

וכך נוצר מצב, שבעוד שתי הבחורות מאוהבות בו עד כלות הנשמה, מייסר ברל את עצמו ואתו, ואין בכוחו להחליט במי יבחר.

היו אלה חיים במתח גבוה ומתמיד, המתאים יותר לנערים ונערות בגיל העשרה מאשר לאנשים המתקרבים לשנתם השלושים. הפרשה לא היתה סוד לחברי כנרת וסביבתה, ונראה שלא הוסיפה כבוד לברל... העובדה שלא נשמעה בפומבי שום מילת-ביקורת, ואף גם יובל שנים לאחר מכן לא נודע סיפור המעשה ברבים, יש בה ביטוי לאותה אווירה כנרתית מיוחדת במינה, שבה איש הישר בעיניו יעשה — בלי ביקורת הציבור עליו ועל מעשיו.

„לי יש עולם ולך רק אהבה“

ש רה וברך נפגשו לראשונה לאחר פרידה של למעלה משנה בעת שביקרו לראשונה בארץ לאחר שיחרור הגליל, בחשוון תרע"ט (1919). שרה, שחיתה במשך שנת הפרידה בגעגועים ובאריגת-חלומות על חייהם הי משותפים משישבו וייפגשו, מצאה ברל שונה מאותו ברל שהכירה. ברל שלה חי בראש ובראשונה את חיי הנפש שלו, ובהם ראה את מרכז חייו. ואילו ברל שפגשה עתה ראה בחייו כאיש-ציבור ומנהיג פועלים את העיקר. ברל שלה שמר על קשרי-ידידות ואהבה, שנתקמו לפני 15 שנה בבוכרוויסק, ונאמנותו הראשונה היתה נתונה לאנשים, שעיומם עברו נעוריו — בתיה ואליעזר שיון, לאה, שרה עצמה. ברל החדש גילה הערכה רבה לזלמן רובשוב ולרחל כצנלסון והעדיפם על רעיו הוותיקים. ברל הישן חיפש אצל רעותו את קירבת-הנפש, את אחוות הלבבות, את הרומאנטיקה המתייסרת; ואילו עתה התפעל ברל מכישורנותיה האינטלקטואליים של רחל כצנלסון עד כדי איישימית אמונים לחברתו, שהתייסרה בשל כך

* אחרי ביקור השלושה בדגניה, אצל יוסף בוסל, אמר המארך לידיד: "אינני יכול לראות איך שתי הנערות גוועות על ידו".

ברל ושרה הסבירו ללאה, בשיחות ארוכות, מתוקות-מרות, שהתפתחות אהבתם היתה גזירה מלמעלה

עבודה בחקלאות עברית, וזו לא היתה מצויה בירושלים. היישוב הישן היה ידוע לשימצה בקרב המהפכנים העולים, וכך לא נראתה ירושלים שווה בסירתה העליה-לרגל אליה. הגיעו עד חולדה, עד בן-שמון, ועד רמלה הרחיקו — אך לשם מה לעלות לירושלים?

„אין לאכול עם גויים“

מ דוע בחר ברל דווקא בירושלים לעיר-מיקלט — קשה לדעת. אין סימן לכך שנתפס לקטמה או שעשה זאת בשל ייחודה ההיסטורי. דומה שההודמנות להקים קבוצת ירקנים יהודים ליד עיר בעלת אוכלוסיה יהודית ניכרת, שתוכל לשמש לה שוק, היא שמשכה את ליבו. אפשר גם שראה בכך התחלה להכנסתה של העיר למעגלו של היישוב החדש על-ידי מופת של חיים יצרניים יהודיים, שיקרין מהשפעתו על מבוגרים ונוער וישמש הוכחה, שאפשר לעורר את העיר הרדומה. ברל חקר חלקת אדמה מידיהם של בעלי קרקעות ערבים, ליד קבריה-מלכים. בבית ערבי ישן וריק נשתכנה לה הקבוצה: כמה נערות ובהם רחל כצנלסון וחנה כצנלסון